

Gemeente : Boxtel
Plaats : Liempde
Straat + nummer : Dorpsstraat 10
Kad. aanduiding : B1986
Huidige functie : woonhuis
Oorspr. functie : woonhuis
Bouwtype : eenlaags dwars huis
Bouwjaar : ca. 1888

Objectnr. : 10
Datum invent. : 11/1998
Kwalificatie : gemeentelijk
monument

Bouwgeschiedenis: Het pand Dorpsstraat 10 is gebouwd omstreeks het jaar 1888 in opdracht van bakker Jan van den Broek op een tot dan als bouwland in gebruik zijnd gemeentelijk perceel ^{2,3}.

Op het kadastraal minuutplan van 1832 ¹ is te zien dat destijds aan de Dorpsstraat -vanaf het raadhuis tot de huidige Kerkstraat- slechts drie panden stonden; de gronden aan weerszijden van de weg (tot aan de Nieuwstraat en de Keefheuvel) waren in gebruik als wei- en bouwland en voor een groot deel gemeentelijk eigendom. In het laatste kwart van de 19de eeuw ontwikkelde de Dorpsstraat zich van een landelijke weg tot de kaarsrechte hoofdstraat (en eerste straatweg) in de kern van Liempde (zie de kadastrale schattingskaart van 1886 ¹). Deze ontwikkeling is ingezet met de bouw in 1867 van een nieuwe kerk aan de Dorpsstraat na de grote brand aan het Kerkeind in 1864 waarbij 13 huizen en de kerk verloren gingen. Het eerste nieuwe huis (in feite een boerderij) verrees in 1875 (thans Dorpsstraat 24) op de plaats van een oude boerderij. Bij de bouw hiervan werd het kennelijk niet meer passend gevonden om aan het dan nog vrijwel onbebouwde traject tussen het raadhuis en de kerk een boerderij met een traditioneel uiterlijk te bouwen. De herbouwde boerderij kreeg de vorm van een dwars geplaatst burgerwoonhuis met daarachter schuilgaand een vrijstaande stal/schuur. De voorgevel kwam overeenkomstig de nieuwe bouwverordening op enkele meters afstand van de openbare weg te staan (de oude boerderij lag met de langsgevel direct aan de weg). Deze rooilijn en de hoogte van de voorgevel zouden maatgevend worden bij de bouw van nieuwe huizen aan de Dorpsstraat: het werd als voorwaarde gesteld bij de verkoop van de gemeentegrond. Zo verrees in het laatste kwart van de vorige eeuw aan de Dorpsstraat een reeks gelijksoortige eenlaags dwarse woonhuizen: nr. 24 [*1875], nr. 6 [*1878], nr. 18 [*1879/80], nr. 3 [*1885], nr. 10 [*ca. 1888] en nr. 19 [*1892] (enkele andere zijn reeds afgebroken).

In 1889 kreeg Jan van den Broek toestemming om een broodbakkerij uit te oefenen in een gebouw bij de oostelijke zijgevel van zijn nieuwgebouwde huis aan de *straatweg*: bedoeld is het eenlaags gebouw met zadeldak dat achter het huidige nr. 8 aan 't Broekegangse staat (in hoofdvorm is dit gebouw nog gaaf) ^{4,5}.

Van Dorpsstraat 10 zijn twee verbouwingen geregistreerd. De eerste verbouwing dateert van 1947 ⁶ en betrof de splitsing van het pand in twee woonhuizen en de inrichting van een winkelruimte. De bestaande toestand-tekening toont een zeven assen brede voorgevel: een deur met links drie en rechts twee vensters en geheel rechts een getoogde dubbele schuurdeur (zoals thans nog bij Dorpsstraat 6). De wijziging in 1947 omvatte de verwisseling van plaats van de voordeur met het venster links daarvan, de plaatsing van een dakkapel in voor- en achterschild, en de vervanging van de dubbele deur door een winkelpui (in Delftse-school vormgeving). Inwendig verdween o.m. rechtsachter de kelder met opkamer (nieuw: bergplaats met wc).

De tweede verbouwing had plaats in 1959 ⁷. Toen is de winkelruimte uitgebreid ten koste van de naastgelegen woonruimte en kwam er een bredere winkelpui (het huidig aanzien). Thans is dit deel (nr. 8) afgesplitst van nr. 10; het maakt geen deel uit van de inventarisatie.

Beschrijving: Aan de oostzijde van de Dorpsstraat gelegen eenlaags woonhuis met zolderverdieping onder zadeldak met de nokrichting evenwijdig aan de straat. Links opzij ligt een inrit naar het achtererf van het buurpand. Aan de rechter zijde sluit het aan op een voorheen tot hetzelfde pand behorend bouwvolume met eenzelfde hoofdvorm (dit deel, Dorpsstraat 8, is geheel verbouwd en afgesplitst; het maakt geen deel uit van de inventarisatie). Aan de rechterzijde van het oorspronkelijke bouwvolume voert een ca. 2 meter breed pad ('t Broeke-

gangske) naar de achtergelegen Keefheuvel. Langs dit pad staat achter nr. 8 een in hoofdvorm (eenlaags onder zadeldak) nog gaaf voormalig bakkerij-gebouw uit 1889 dat oorspronkelijk bij het onderhavige pand behoorde. De voorgevel ligt aan een ca. 5 meter brede stoep. Het diepe achtererf strekt zich uit tot aan de Keefheuvel.

Het huis beslaat een grondplan van ca. 10x10 meter (oorspronkelijk mét nr. 8: 19x10 meter). De bakstenen gevels zijn opgetrokken in kruisverband met (grotendeels versleten) knipvoeg. Gevelopeningen onder anderhalfsteens strekken; vensters met gefrijnde hardstenen lekdorpels. De voor- en achtergevel zijn afgesloten met een uitgemetseld keperboog-fries (wellicht in navolging van dat aan de zijgevels en achtergevel van het in 1887/88 gebouwde St.-Albertus-klooster even verderop aan de Dorpsstraat). Op de gevels ligt een geprofileerde bakgoot. Muurankers met rechte schieter. De voorgevel heeft een geblokte, gepleisterde en grijs geverfde plint.

Het zadeldak is gedekt met blauwe oudhollandse pannen; overstek bij zijgevel met geprofileerde windveren. Gemetselde nokschoorsteen ter hoogte van de scheiding tussen de nrs. 8 en 10. Moderne kleine daklichten in voor- en achterschild.

Symmetrisch ingedeelde voorgevel (gewijzigd in 1947) met centraal de entree, met aan weerszijden twee vensters, alle met oude kozijnen (waarvan de bovenzijden van de bovendorpels licht getoogd zijn). De entree heeft een nieuwe paneel/glasdeur met een glas-in-lood bovenlicht (oorspronkelijk tweeruits) in geprofileerd kozijn met dito kalf; kozijn op hardstenen neuten en drempel. De oorspronkelijk zesruits schuifvensters zijn gewijzigd in een eenruits onderraam en een kleppend tweeruits bovenlicht; kozijnen met luikaanslagen; vernieuwde klampluiken.

In de linker zijgevel zitten ter hoogte van de zolder twee gewijzigde vensters (oorspronkelijk klein formaat zesruits schuifvensters ⁶⁾) en in de geveltop een klein rond vlieringlicht met rollaag rondom. De achtergevel-indeling is geheel gewijzigd.

Het interieur is vrijwel geheel gemoderniseerd. Resteert in de linker voorkamer een fraai, rijkbewerkt stucplafond met dito schoorsteenboezem en een zwartmarmere schoorsteenmantel.

Motivering: Eenlaags dwars burgerwoonhuis uit omstreeks het jaar 1888.

Van cultuurhistorische waarde vanwege het bouwtype en vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de detaillering.

Situeringswaarde als beeldbepalend onderdeel van de historische bebouwing aan de Dorpsstraat; ensemble-waarde als huis in de karakteristieke reeks van eenlaags dwarse huizen die in het laatste kwart van de 19de eeuw is gebouwd aan de Dorpsstraat, welke zich toen als hoofdstraat van Liempde ontwikkelde; als zodanig van waarde voor de nederzettingsgeschiedenis van Liempde.

Bronnen:

¹ Rijksarchief Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch. Kadastraal minuutplan 1832; Liempde/Liempde E1 nr. 425. Kadastrale schattingskaart 1886; E1740.

² Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 3311 Oorspronkelijk aanwijzende tafel; E425 [opgaand geboomte] de gemeente Liempde. Inv.nr. 3313-3318 Kadastrale leggers; Art. 234 [1832-1887] de gemeente Liempde; E425 [opgaande bomen] later E1740 [bouwland] dienstjaar 1887 verkoop. Art. 1646 [1887-1928] Jan van den Broek, bakker, Liempde/ dienstjaar 1900 wed^e Maria Theresia Clercx en kinderen; E1740 [bouwland] dienstjaar 1890 stichting > E1798 [huis, schuur & tuin] dienstjaar 1928 scheiding. Art. 2871 [1928-1957] Antonius R. van den Broek, landbouwer + Clara G. v.d. Broek, winkelierster + Anna C. v.d. Broek; dienstjaar 1950 2 huizen, dienstjaar 1957 erfopvolging. Art. 2702 [1957-1964] Clara G. van den Broek, winkelierster + Anna C. v.d. Broek; E1798 [2 huizen & schuur] dienstjaar 1961 verandering [2 huizen & magazijn] dienstjaar 1964 alg. legaat. Art. 3797 [1964] Marinus A.F. Bakx, koopman/ Hendrika Adriana wed^e Verhagen; E1798 [2 huizen & magazijn].

³ Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 1914 Onderhandse akten van verkoop van gronden, meest nieuwe erven, 1827-1903; 10/12/1886, transport J. van den Broek, bakker en winkelier, E1740, 10a 65ca, f 489,90. 'Hij is gehouden te bouwen volgens de plaatselijke verordening voor of uiterlijk op 1-1-1889',

anders gaat de grond terug naar de gemeente; *'waterleiding ten oosten van gemeld perceel ten alle tijden voor de helft in schouwbaren toestand te onderhouden'*.

⁴ Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 1422 **Registers van notulen van b&w, jan. 1889 - feb. 1899**; 18-5-1889, Jan van den Broek, bakker, verzoek tot oprichting bakkerij in zijn nieuw gebouwd huis in 't Dorp; 1-6-1889, vergunning voor Jan van den Broek, 't Dorp, wijk A no. 213b, kad.nr. E1740.

⁵ Gemeentearchief Liempde. Inv.nr. 2742 **Hinderwetvergunningen, 1878-1939**; 1-6-1889, J. v.d. Broek, broodbakkerij, E1740, zonder tekening/plattegrond; (*'is gebouwd aan de oostelijke zijgevel van zijn huis E1740'*).

⁶ Archief BWT Liempde. **Bouwvergunning 24-2-1949**, dossier 1949/2, splitsen woonhuis (A41) en nieuwe bedrijfsruimte.

⁷ Archief BWT Liempde. **Bouwvergunning 1959**, dossier 1959/8, verbouwing/uitbreiding winkelruimte.
